

Lääkäriasema Egofunktio OY:n koulutuspäivä 17.2.2017

TERVETULIAISSANAT / Kaija Seppä

Hyvää helmikuun iltapäivää kaikille ja tervetuloa Psykiatrinen Lääkäriasema Egofunktio OY:n 21. koulutustilaisuuteen. Terveys- ja yhteiskunta – sarjassamme on tänään otsikkona **‘Miten suomalainen yhteiskunta kestää kulttuurisen murroksen’**. Järjestelyissä on mukana Oy Lundbeck Ab, jolle lämmin kiitos.

Koulutussisällön ideoijina ovat tälläkin kerralla toimineet Egofunktion hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja Anja Salmi, psykiatri Ulla Lehtonen, professori Arja Ropo ja allekirjoittanut. Anja ja Arja ahkerivat edelleen työelämässä, Ullan ja minun tarkastelukulmiimme antaa oman sävynsä jo muutaman vuoden jatkunut eläkkeellä olo; on enemmän aikaa seurata ns. katuelämää. Myös oma entinen ammattini päihdetyössä on opettanut arvostamaan ihmisiä muiden ominaisuuksien kuin ulkomuodon ja varallisuuden perusteella.

Koska koulutustilaisuuden otsake on laaja, mutta itse luentosisällöt keskittyvät pakolaiskysymykseen tarkastelen aluksi yksityiskohtaisemmin kulttuurista murrosta ja sen merkitystä terveyden kannalta. Lopuksi sivuan lyhyesti päivän aihepiiriä.

KULTTUURI syntyy ihmisten, heidän kanssaihmistensä ja materiaalisen ympäristön dialektisessa prosessissa. Laajassa ajallisessa tarkastelussa kulttuuri on muutosprosessi, jonka voi arjen elämänpiirteitä analysoimalla jakaa toisistaan poikkeaviin periodeihin. Näiden välillä on aina pitempi tai lyhyempi siirtymäkausi eli MURROSKAUSI.

Suomella on vaikea historia ja maa on läpikäynyt monia murrosvaiheita. Maatalousyhteiskunnasta, jossa esikuvana oli luonto ja toimijana maanviljelijä, on siirrytty teollisuusyhteiskuntaan. Siinä esikuvana oli kone ja toimijana palkkatyöläinen. Tällä hetkellä Suomi on siirtymässä teollisuusyhteiskunnasta tietoyhteiskunnaksi ja elämme parhaillaan näiden yhteiskuntien murroskohdassa. Toimintaympäristö on olennaisesti muuttunut talouden globalisaation ja tietotekniikan vaikutuksesta kohti yhteiskuntaa, missä esikuvana ovat aivot ja toimijana on yrittäjä. Muutos aiheuttaa paineita kansallisia instituutioita ja rakenteita kohtaan. Muutokset koskevat mm. elinkeinoelämää, koulutusjärjestelmää, työmarkkinoita ja sosiaaliturvaa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa. Uusi teknologia ja laajeneva kansainvälinen työnjako saattavat syventää yhteiskunnallista polarisaatiota

Jos globaalista talouskilpailua ja pohjoismaista hyvinvointivaltiota verrataan, liittyy hyvinvointivaltioon sekä vahvuuksia että heikkouksia. Vahvuuksia on esim. hyvän koulutuksen ja sosiaalisen turvan takaaminen kaikille väestöryhmille; heikkouksia esim. yhteiskunnallinen jäykkyys, kannustinjärjestelmän putteet, omavastuun vähäisyys ja työn hinnan korkeus.

Muutoksia tarvitaan, mutta ne eivät saisi polkea hyvinvointivaltion perusluonnetta. Nykyisen 'notkean modernin' yhteiskunnan vaarana on, että ihmiset kokevat epävarmuutta ja juurettomuutta globaalien muutosten keskellä. Rajaton maailma on hävittänyt monelta mahdollisuuden arvokkaaseen elämään. Onko myös vaarana, että osakemarkkinat vievät päätäntävällän poliitikoilta? Voidaan kuitenkin sanoa, että vaikka maailma muuttuu monimutkaiseksi moraaliset kysymykset pysyvät yksinkertaisina eikä markkinoita voi päätöksenteossa rinnastaa luonnonvoimiin, jotka eivät anna valinnanvapautta.

Onko yhteiskunnan kulttuurinen murros aina jossain määrin TERVEYSKYSYMYS? Näin varmasti on. Murrosvaihe aiheuttaa stressiä ja ahdistusta. Vaikka suurin osa väestöstä näistä selviää, osa sairastuu. On esitetty, että köyhät ja syrjäytetyt joutuvat globaalissa yhteiskunnassa ahdinkoon. Köyhyys sinällään lisää sairastavuutta.

PAKOLAISUUS on ollut päivänpolttava aihepiiri mediassa siitä lähtien, kun Euroopan pakolaiskriisi alkoi v. 2014, tovin Syyrian sisällissodan alkamisen jälkeen. Jo tätä ennen Pohjois-Afrikasta oli pitkään tultu osin paremman elämän toivossa Eurooppaan, usein katastrofaalisin seurauksin haaksirikkoutuen Välimereen. Näiden muutaman viikon aikana, jolloin valmistelin tätä avauspuheenvuoroa, kertyi tavaton määrä lehtileikkeitä pakolaiskysymykseen liittyen. Keskustelua on erityisesti vauhdittanut USA:n uuden presidentin linjaus maahanmuuttopolitiikassa. Pakolaisuudesta on myös kummunnut kirjallisuutta (esimerkiksi Pajtim Statovcin 'Kissani Jugoslavia' ja Lars Sundin 'Colorado Avenue'), elokuvia (esimerkiksi Aki Kaurismäen tuore 'Toivon tuolla puolen') ja dokumentteja (esimerkiksi Elina Hirvosen 'Kiehumispiste'). Oman kokonaisuutensa muodostaa internetissä pyörivä vihapuheen piiri, jota on vaikea hallita. Kantaa on siis otettu puoleen jos toiseenkin ja erilaisia ratkaisuehdotuksia esitetty; viimeksi tämän aamun Aamulehden yleisönosastokirjoituksessa toimintaa Raamatun mallin perusteella on ehdotettu ongelmien ratkaisumalliksi.

Muuttoliike ei ole Suomelle uutta. Suomalaiset ovat jättäneet maansa (Amerikan ja Ruotsin siirtolaiset, sotalapset) ja ottaneet vastaan paluumuuttajia (Karjalan kansat). Muuttoliikkeen taustalla on aina ollut suuri yhteiskunnallinen kriisi. Pakolaiskysymys on laajuudessaan silti uusi ja vaikea vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Voisiko historia opettaa jotakin? Aikanaan Rooman eräänä suuruuden elementtinä pidettiin kaupungin avoimuutta ja mahdollisuuden antamista kaikille sinne tuleville ihmisille. Myös Cleopatran ja Antoniuksen muinainen lemmenpesä, Mersinin kaupunki Turkissa on vaurastunut Syyriasta tulleiden pakolaisten avulla. Kanadasta kantautui eilen mediaan kannanotto, jonka mukaan kulttuurinen monimuotoisuus on maan suurin rikkaus.

Murroskohdissa on tärkeätä kuulla, pohtia kuulemaansa ja tulla kuulluksi. Tänäpäin kuulemme pakolaiskysymyksestä niin teoreettisesta, lääketieteellisestä kuin henkilökohtaisestakin perspektiivistä. Toivon, että tämä iltapäivä

edesauttaa pakolaistilanteen ymmärtämistä, mahdollistaa vuorovaikutteisen kanssakäymisen teeman ympärillä ja ehkäpä parhaimmillaan jopa antaa eväitä ongelmien ratkaisemiseen.